

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

18. Quis restituere teneatur ratione rei benè acceptæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

usucapio, in immobilibus dicitur prescriptio: est autem tempus usucapionis, triennium: in prescriptione est aliquando decennium, aliquando viginti, aliquando triginta anni, ut alias est declarandum. Dico igitur: qui rem bona fide habet, potest usucapere, & prescribere, ut, si post tempus compareat non fuisse suam, ad nihil teneatur; nec ipsam restituere: at verò malæ fidei possessor, nullo potest tempore prescribere.

Quantam differentiam ponit Nauar. cap. 17. num. 9. Bonæ fidei possessor, potest vendenti rem reddere, cum comperit non esse suam; at verò malæ fidei, non; sed domino. Sed hæc differentia nulla est. Nam uterque possessor potest reddere venditori, & recuperare suum pretium. Si autem hoc non posset, tunc reddere domino tenetur, & istam sententiam tenet Alexand. de Ales. 4. part. quæst. 86. art. 5. & Syluest. verb. restitutio, 3. §. 7. quamuis aliqui contrarium putent. Vnde potest, qui emit à latrone quacumque fide, reddere latroni emipsum, si potest, ipsum tamen exhortari debet, ut reddat, Sor. lib. 4. quæst. 7. art. 2. dicit aliquem excusari ignorantia iuris, ut quamuis latroni reddat, nec peccet, nec obligetur domino; sed istud ius nullum est: ob id, non est necessaria ignorantia, melius dicendum puto cum Alexan.

Quis restituere teneatur ratione rei benè acceptæ.

CAPITULUM XVII.

Altera radix restitutionis est, res benè accepta à domino, qui in alterius existens potestate, ipsum obligat ad restitutionem. Hæc autem res præcipue quatuor modis habetur, commodatione, locatione, pignoratione, & deposito. Qui igitur rem alterius hæc via habet, tempore statuto completo, reddere tenetur, dummodo tamen illa res non perierit: nisi enim perierit, amplius non tenetur, nisi in quatuor casibus. Primus, quando ex malicia, vel negligentia ipsius habentis perierit: ex malicia quidem, si vendidit, vel eam alienauit: ex negligentia, si non adhibuit diligentiam, quam tenebatur. Ea autem debet esse mediocris, & maior, si pro deposito conseruanda pecuniam accepit; maiorque debet esse diligentia in commodato, quam in deposito, quia illud est in propriam rem: nulla tamen negligentia obligat ad restitutionem,

O o

quæ

quæ non sit mortale peccatum. Cum verò res perijt, non ex negligentia, vel malicia habentis, sed quia fortè furto sublata est, vel perdita, vel mortua, non est obligatio restitutionis, nisi in secundo casu, cum conuerit illam rem ad alios vius, ad quos eam non accepit, & ex tali conuersione res perijt, g. locat quis equum alicui, vt eat Neapolim, ipse proficiscitur Mediolanum, si in via à latronibus rapiatur, tenetur ad restitutionem, quia non accepit equum à locante ad talem finem. Similia sunt alia exempla in alijs.

Tertiò, cum est in mora reddendi alienum, & in tali mora perit res: verbi gratia, qui noluit reddere depositum, vel pignus, vel commodatum, vel locatum, quando tenebatur reddere, & poterat, si, illo tempore res pereat, restituere tenetur, vt qui equum locat pro tribus mensibus, & ipse differt in locum, ac in quarto perit, tunc tenetur reddere maximè si ex mora perit. Similiter si furto rapitur pignus tempore mora, tenetur reddere.

Quartò, cum conuentio facta est inter ipsos dantem, & recipientem, vt res pereat in damnum recipientis; tunc enim tenetur iste restituere. Extra hos casus, res perit domino, non autem ipsi habenti. Aduerte autem, esse commodatum, cum res eadem redditur, quæ datur; mutuuum autem, cum reddatur æquiualens, aut pretium. In mutuo autem res non perit, nisi in damnum recipientis, vt dicendum est postea.

Ad hanc obligationem, ratione rei bene acceptæ, reduci potest obligatio restituendi res inuentas. In cuius gratiam nota Tripliciter se habent res inuentæ.

Quædam sunt, quæ non apparent vllum habuisse dominum, vt lapilli, & gemmæ, quæ in locis, vbi naturaliter generantur, apparent, vt ad maris littora, vel in aliquibus montibus, & qui inuenit eas, potest sibi habere; non enim obligatur restituere, cum nullius essent.

Aliæ sunt, quæ probabiliter dominium habent, aut ipsam, cuius erant, aut hæredes, quales sunt hæc, quæ potius inuentæ solent in vijs, aut in domibus ab alijs emptis, quamuis absconditæ sint in muris, vel cauernis aliquibus; & has inuentor tenetur domino reddere, & facere diligentiam aliquam, vt inueniat (expensis sumptis ex ipsa met re inuenta) domino autè non comparente, secundum sententiam communem, debent reddi pauperibus. Quamuis ad hoc, non sit alia cogens ratio, nisi quia sic omnes doctores dicunt. Vnde Soto lib. 5. quaest. 3.

art. 3. dubius est de hoc, tamen condescendit opinioni communi. Verum est, si inuentor esset pauper, posset sibi aut totum, aut partem pro ratione necessitatis applicare, & maximè cum consilio Confessorum, licet hoc non sit necessarium, ut dicit Soto. Si autem post inueniretur dominus, amplius non teneret iste reddere, si sufficiens facta fuerit diligentia, ut inueniretur dominus.

Quædam aliæ sunt res, quæ dominum habuerunt, sed iam non habent, ut thesauri vetusti, quorum dominus ignoratur, & si quis inuenit tales in fundo proprio, totum sibi vindicare potest; si in alieno, mediam partem, si domini voluntate extrahit, si enim ipsi inscio, totum perdit. Sunt tamen leges particulares Principum, aliquas sibi partes reseruantium, quibus parandum est, & est restitutio facienda, etiam ante sententiam. Dicit autem vnum S. Thom. 2. 2. q. 66. art. 5. quem aliqui sequuntur: quod si quis in alieno agro sciret esse thesaurum, posset emere, non admonito domino, & postea totum sibi sumere, quia dominus agri non vendit nisi superficiem, & huius habet pretium suum. Aliqui tenent contrarium, sed quia in rebus moralibus securè potest tantorum opinio amplecti, nos eam sequimur. Hæc igitur est secunda radix restitutionis.

De tertiâ radice, quæ dicitur iniusta actio.

CAPVT XIX.

Tertia radix restitutio est iniusta actio, qua, quod alterius est, auferitur. Est autem maximè notandum pro tota hac materia, esse peccata in duplici differentia, quædam sunt contra solam Dei charitatem, vel proximi, quædam sunt contra iustitiam: v. gr. si quis non dat elemosynam proximo in maxima necessitate posito, peccat contra charitatem; si quis autem non reddit quod debet, peccat contra iustitiam.

Est autem generalis regula: ex peccatis contra solam charitatem, nulla erit obligatio restitutionis, nisi sit ratio iniustitiæ ibi coniuncta. Vnde, ille, qui non dedit elemosynam, peccauit quidem, sed ad restitutionem non tenetur, & hoc in multis casibus sequentibus manifestatur. Hinc fit, ut actio iniusta, quæ radix est restitutionis, debeat esse sic mala, ut